

Теоретичні і методологічні проблеми психології

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Третій (освітньо-науковий)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітньо-наукова програма	<i>Психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>очна (денна) / дистанційна</i>
Рік підготовки, семестр	<i>1 курс, 2 курс другий (весняний) семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>3 кред. ЄКТС / 90 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Екзамен</i>
Розклад занять	<i>Лекції: Четвер 14.15-15.50 (2 тижд.) Практичні заняття: Четвер 16.10-17.45 (2 тижд.)</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор і практичні: професор, д. психол. н., професор кафедри психології і педагогіки, Ложкін Георгій Володимирович, lozhkin.heorhii@lil.kpi.ua, +380507165760</i>
Розміщення курсу	

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Теоретичні і методологічні проблеми психології» є теоретико-методологічні проблеми наукового пізнання та практичної діяльності у психології: історичні передумови і логіка розвитку психологічної науки, базові атрибути теоретико-методологічного аналізу, пояснювальні принципи, основні методологічні підходи в психології, кризи та шляхи їх подолання.

Відповідно до вимог ОНП **метою дисципліни** є формування у аспірантів:

- здатності переосмислювати наявні теоретико-методологічні проблеми та створювати нове цілісне психологічне знання;
- здатності ставити і розв'язувати значущі теоретичні і методологічні проблеми психології, знаходити, обробляти й аналізувати необхідну інформацію для рішення актуальних теоретичних і методологічних проблем психології;
- здатності забезпечувати саморозвиток і самовдосконалення шляхом наукової рефлексії актуальних теоретико-методологічних проблем психології.

Курс сфокусований на вивченні базових атрибутів теоретико-методологічного аналізу в психології, проблем категоріального апарату психології, принципів психології, основних методологічних підходів в психології, з'ясуванні ролі та місця методологічного паралелізму у психології, історичних передумов і логіки розвитку психологічної науки. Окремо відбувається заглиблення в проблеми: кризи в психології та шляхи її подолання, методологічних «поворотів» у сучасній психології, логічним завершенням вивчення є аналіз міждисциплінарних досліджень у сучасній психології.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- основних етапів розвитку та змін парадигм в еволюції психології (ЗН 1);
- історії методологічних пошуків у психології (ЗН 16);
- ролі та місця базових принципів у розвитку психологічної науки (ЗН 3);
- основних методологічних підходів у психології (ЗН 10);
- загальнонаукових (філософських) концепцій та теорій розвитку науки (ЗН 4);
- сучасних психологічних систем та інтегративних концепцій (ЗН 8);
- внеску фундаторів світових та вітчизняних психологічних шкіл у розкриття предмету і конструювання методів дослідження (ЗН 5);
- засад міжпредметного методологічного синтезу та спроб його реалізації (ЗН 11);
- сучасних тенденцій, напрямів і закономірностей розвитку вітчизняної та світової психологічної науки в умовах глобалізації та інтернаціоналізації (ЗН 17);

уміння:

- орієнтуватись у логічній побудові психологічного знання (УМ 14);
- виокремлювати теоретичну, методологічну та історико-психологічну складові феноменів психологічного знання (УМ 6);
- синтезувати відомості про ті або інші предмети дослідження шляхом побудови теоретичних моделей (УМ 4);
- застосовувати холістичний підхід до вивчення психічних явищ (УМ 7);
- критично осмислювати та толерантно ставитись до наукових доробок різних наукових шкіл (УМ 3);
- структурувати теоретико-методологічне знання, володіти навичками його моделювання (УМ 5);
- оцінювати евристичну цінність і методологічну обґрунтованість сучасних наукових пошуків у психологічній царині (УМ 1);
- проводити порівняння основних методологічних підходів у психології (УМ 10);
- виявляти проблеми і суперечності, аналізувати психологічні явища (УМ 13);
- екстраполювати психологічні знання на широке коло процесів дослідницько-інноваційної діяльності (УМ 18);

У результаті засвоєння дисципліни аспіранти зможуть:

- проводити критичний аналіз, оцінку й синтез нових та складних ідей та соціально-психологічних явищ (ЗК 1);
- брати участь в роботі вітчизняних та міжнародних дослідницьких колективів (ЗК 7);
- виокремлювати, систематизувати, розв'язувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження (ФК 1);
- критично оцінювати результати науково-дослідної роботи, визначати перспективи подальших наукових розвідок із дотриманням належної академічної і професійної доброчесності (ФК 2);
- переосмислювати і застосовувати методи інших галузей знань для реалізації завдань міждисциплінарних психологічних досліджень (ФК 8);
- самостійно виконувати науково-дослідну діяльність у галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» з використанням сучасних теорій, методів та інформаційно-комунікаційних технологій (ФК 15);
- адаптувати й узагальнювати результати сучасних психологічних досліджень для вирішення наукових і практичних проблем (ФК 16).

Аспіранти також отримають практичний досвід шляхом ведення процедури експериментального дослідження.

Комунікація з викладачем можлива та заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також у межах консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта lozhkin.heorhii@iil.kpi.ua, месенджер Telegram.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни аспіранту бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

Дисципліна вивчається після опанування дисциплін «Філософські засади наукової діяльності» та «Іноземна мова для наукової діяльності», що входять до циклу обов'язкових (нормативних) дисциплін ОП.

Вивчення дисципліни дозволить опановувати дисципліну «Методологія наукових досліджень», яка належить до навчальних дисциплін для здобуття універсальних компетентностей дослідника.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1. Методологічні і теоретичні основи психології				
Тема 1.1. Базові атрибути теоретико-методологічного аналізу в психології	2	2	-	-
Тема 1.2. Проблема категоріального апарату психології	10	-	-	10
Тема 1.3. Пояснювальні принципи психології	10	-	-	10
Тема 1.4. Основні методологічні підходи в психології	10	-	-	10
Тема 1.5. Методологічний паралелізм у психології	10	-	-	10
Разом за розділом 1	42	2	-	40
Розділ 2. Теоретико-методологічні проблеми психології в сучасній науковій рефлексії				
Тема 2.1. Історичні передумови і логіка розвитку психологічної науки	6	-	-	6
Тема 2.2. Поняття про наукові парадигми в психології	6	-	2	4
Тема 2.3. Проблема кризи в психології та шляхи її подолання	6	-	2	4
Тема 2.4. Типи наукової раціональності в психології	6	-	-	6
Тема 2.5. Постнекласична раціональність у сучасній психологічній науці	6	-	-	6
Тема 2.6. Методологічні «повороти» в сучасній психології	10	-	-	10
Тема 2.7. Міждисциплінарні дослідження в сучасній психології	8	2	-	6
Разом за розділом 2	48	2	4	42
Всього годин	90	4	4	82

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацьовувати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Волянюк Н.Ю. Психологія наукової діяльності: [Монографія] / Н.Ю. Волянюк, Г.В. Ложкін, А.Б. Колосов, Б.В. Андрійцев. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського; Центр ДЗК, 2020. 352 с.
2. Історіографічні та методологічні координати теорій соціальної психології : [монографія] [Електронний ресурс] / М. М. Слюсаревський, В. В. Жовтянська, М. М. Скорик, Н. В. Хазратова та ін. ; за наук. ред. М. М. Слюсаревського ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 360 с. – Режим доступу : http://ispp.org.ua/bibl_1.htm
3. Максименко С. Д. Теоретико-методологічні проблеми психології особистості [Електронний ресурс] // Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2010. – Випуск 7 – С. 3–18. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Pspl/2010_7/3-18.pdf 30
4. Методологічні та теоретичні проблеми психології : навчальний посібник / М. С. Корольчук, Ю. Л. Трофімов, В. І. Осьодло та ін. – К. : Ніка-Центр, 2008. – 336 с.
5. Проблемы психологической герменевтики [Електронний ресурс] / под ред. Н. В. Чепелевой. – К. : Изд-во Нац. пед. ун-та им. Н. П. Драгоманова, 2009. – 382 с. – Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/10227/1/Problemy_psi_germenevt2009_OCR.pdf
6. Титаренко Т. М. Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності : монографія [Електронний ресурс] / Т. М. Титаренко, О. М. Кочубейник, К. О. Черемних ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К. : Міленіум, 2014. – 206 с. – Режим доступу : <http://ispp.org.ua/files/1423061573.pdf>

4.2 Допоміжна література:

1. Асмолов А. Г. По ту сторону сознания. Методологические проблемы неклассической психологии [Електронний ресурс] / А. Г. Асмолов. – М. : Смысл, 2002. – 480 с. – Режим доступу : <http://detectivebooks.ru/book/26089960/>
2. Кочубейник О. М. Постмодерн : автентичність особистості та трансформація дискурсу соціальності / О. М. Кочубейник // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка : зб. наук. праць. – К. : ІВЦ «Політехніка», 2010. – № 1(28). – С. 113–118.
3. Леонтьев Д. А. Неклассический вектор в современной психологии [Електронний ресурс] / Д. А. Леонтьев // Постнеклассическая психология. – 2005. – № 1(2). – С. 31–51. – Режим доступу : http://narrativepsy.narod.ru/num1-2005_51.html
4. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологи [Електронний ресурс] / Б. Ф. Ломов. – М. : Наука, 1984. – 226 с. – Режим доступу : <http://ru.bookzz.org/book/1285727/c0670c>
5. Осипова Н. О. Структурно-семиотический подход как аспект методологии гуманитарного знания / Н. О. Осипова [Электронный ресурс] // Культурологический журнал. – 2011. – № 3 (5). – Режим доступа : http://www.crjournal.ru/rus/journals/79.html&j_id=7
6. Рибалка В. В. Методологічні питання наукової психології (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-порівняльного апарату): навчально-методичний посібник / В. В. Рибалка. – К. : Ніка-Центр, 2003. – 204 с.
7. Смульсон М. Л. Категорія розвитку в сучасній психології [Електронний ресурс] / М. Л. Смульсон // Технології розвитку інтелекту. – 2013. – № 4. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/tri_2013_4_3.pdf
8. Ткаченко О. М. Принципи і категорії психології [Електронний ресурс] / О. М. Ткаченко. – К. : Вища шк., 1979. – 200 с. – Режим доступу : <http://ignorik.ru/docs/index-694533.html>

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1	Тема 1.1. Базові атрибути теоретико-методологічного аналізу в психології Сутність наукового пізнання. Пізнання і практика. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Рівні пізнання: емпіричне і теоретичне. Теорія як складова наукового пізнання. Визначення теорії науки. Характеристика теорії: системність теорії; теорія як узагальнення фактів; функції теорії (пояснювальна, передбачення, практична, синтетична, методологічна). Елементи теорії: наукова ідея (концепція), принцип, поняття, категорія, судження, висновок. Визначення методології науки. Рівні методології: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, методико-технологічний. Функції методології науки (В.В. Рибалка). Рівні професійної методології – філософсько-епістемологічний, рівень загальнонаукової методології, конкретно-науковий, рівень методу і методики дослідження; методологічні настановлення в сучасній психології – ригоризм, лібералізм, плюралізм, монізм, амбівалентність тощо. Завдання на СРС: 1. Визначити сутність наукового пізнання. 2. Розкрити зміст понять «пізнання» і «практика». 3. Охарактеризувати суб'єкт та об'єкт пізнання. 4. Виокремити рівні пізнання: емпіричне і теоретичне. 5. Визначити теорію як складову наукового пізнання. 6. Надати визначення теорії науки. 7. Охарактеризувати теорію як узагальнення фактів. 8. Визначити функції теорії 9. Виокремити елементи теорії. 10. Виокремити та охарактеризувати рівні методології: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, методико-технологічний. 11. Розкрити функції методології науки (В.В. Рибалка). 12. Проаналізувати рівні професійної методології.
2	Тема 2.7. Міждисциплінарні дослідження в сучасній психології Сутність понять: міждисциплінарність, мультидисциплінарність, кросдисциплінарність, трансдисциплінарність. Міждисциплінарний дискурс як одна із ознак сучасної постнекласичної науки. Синергетика як міждисциплінарний науковий напрям. Семіотика. Психологічна герменевтика. Соціальний конструктивізм. Концепція конструювання реальності у сучасному психологічному дискурсі. Проблема автентичності особистості в соціально-сконструйованому світі. Дискурсивна психологія. Наративна психологія. Проектна парадигма в психології. Проблеми самопроектування особистості. Фрактальний підхід у психологічній науці. Культурна психологія. Крос-культурні дослідження в психології. Завдання на СРС: 1. Розкрити сутність понять: міждисциплінарність, мультидисциплінарність, кросдисциплінарність, трансдисциплінарність. 2. Охарактеризувати синергетику як міждисциплінарний науковий напрям. 3. Розкрити концепцію конструювання реальності у сучасному психологічному дискурсі. 4. Охарактеризуйте наративну психологію як напрям сучасної психології. 5. Розкрити сутність і зміст самопроектування особистості. 6. Охарактеризуйте фрактальний підхід у психологічній науці. 7. Навести приклади крос-культурних досліджень у психології.

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять – сформулювати у аспірантів:

- чітке розуміння методологічних парадигм різних галузей знань;
- уявлення про наукові парадигми, їх роль та місце у розвитку психологічної науки;
- базові знання принципів системного пізнання істотних властивостей психічних явищ, встановлення їхніх закономірностей, причинно-наслідкових зв'язків і взаємодій, а також кризи в психології та шляхів її подолання;
- вміння проводити порівняння основних методологічних підходів у психології;
- вміння виявляти проблеми і суперечності, аналізувати психологічні явища;
- вміння екстраполювати психологічні знання на широке коло процесів дослідницько-інноваційної діяльності.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	Тема 2.2. Поняття про наукові парадигми в психології 1. Поняття наукової парадигми. 2. Типологія парадигм і моделі світоустрою, що їм відповідають. 3. Природничо-наукова і соціально-культурна парадигми. 4. Природничо-наукова і гуманітарна парадигми. 5. Тенденція просування наукової психології від природничо-наукової орієнтації до гуманітарної. Завдання на СРС: 1. Визначити поняття наукової парадигми. 2. Навести типологію парадигм і моделі світоустрою, що їм відповідають. 3. Охарактеризувати природничо-наукову і соціально-культурну парадигми (В.А. Барабанщиков). 4. Визначити позитивістську і гуманістичну парадигми (А.В. Юркевич). 5. Проаналізувати зміст і сутність природничо-наукової і герменевтичної парадигм (Л. Гараи, М. Кечке). 6. Охарактеризувати природничо-наукову і гуманітарну парадигми (О.І. Єфремова). 7. Проаналізувати тенденцію просування наукової психології від природничо-наукової орієнтації до гуманітарної.
2	Тема 2.3. Проблема кризи в психології та шляхи її подолання 1. Поняття кризи у розвитку психології як науки та її основні ознаки. 2. Культурно-історичні і внутрішньо-наукові (ідейно-концептуальні) детермінанти розвитку психології. 3. Культурна психологія, аксіологічна психологія та антропологічна психологія як відповіді на розв'язання кризової ситуації в методології психологічної науки. 4. Раціогуманістична та органічна психологія як відповіді на розв'язання кризової ситуації в методології психологічної науки. Завдання на СРС: 1. Визначити поняття кризи у розвитку психології як науки та її основні ознаки. 2. Проаналізувати культурно-історичні і внутрішньо-наукові (ідейно-концептуальні) детермінанти розвитку психології. 3. Охарактеризувати основні принципи культурної психології. 4. Визначити основні ідеї аксіологічної психології. 5. Проаналізувати поняття антропологічної психології. 6. Охарактеризувати основні принципи раціогуманістичної психології. 7. Визначити основні ідеї органічної психології як відповіді на розв'язання кризової ситуації в методології психологічної науки.

6. Самостійна робота аспірантів

Аспіранти самостійно опрацьовують питання:

Тема 1.2. Проблема категоріального апарату психології

Принцип відкритості категоріального апарату. Категоріальний лад сучасної психології: за Б.Ф. Ломовим – відображення, діяльність, спілкування, особистість; за М.Г. Ярошевським, – дія, образ, мотивація, психосоціальне відношення, особистість; за В.А. Роменцем, – ситуація, мотивація, дія, післядія; вчинковий канон історичного розвитку психологічної науки; системи психології за Н. Смітом – як втілення провідного локусу причинності; єдина теорія психічних процесів Л.М. Веккера – екстероцептивні (когнітивні), інтероцептивні (емоційні), пропріоцептивні (регулятивно-вольові) процеси та наскрізні процеси (пам'ять, уява, увага); інтегральні характеристики психіки – мовлення і свідомість; тлумачення форм психічного життя, за О.Б. Старовойтенко (класи інтелектуальних, спонукальних, почуттєвих, мнемічних, експресивних, свідомих, несвідомих психічних форм).

Тема 1.3. Пояснювальні принципи психології

Визначення та класифікація принципів психології: загальнофілософські принципи; загальнопсихологічні принципи; конкретно-наукові (галузеві) принципи. Загальнофілософські принципи: принцип історизму, принцип системності, принцип діалектичного протиріччя, принцип єдності якості та кількості, принцип діалектичного заперечення, принцип розвитку. Класифікація загальнопсихологічних принципів. Сутність основних принципів психології. Система основних принципів психології за О.М. Ткаченко: принцип детермінізму, принцип відображення, принцип єдності психіки та діяльності, принцип розвитку, принцип системності. Конкретно-наукові принципи: принципи соціальної психології, принципи інженерної психології, принципи педагогічної психології, принципи практичної психології та ін.

Тема 1.4. Основні методологічні підходи в психології

Визначення методологічного підходу у психології. Співвідношення принципу та підходу у психології. Основні методологічні підходи у психології. Особистісний підхід у психології. Складові особистісного підходу як методологічного інструменту. Основні тенденції представленості особистісного підходу: особистісно-доцентрована та особистісно-відцентрована. Індивідуальний підхід як складова особистісного підходу. Віковий підхід як складова особистісного підходу. Діяльнісний підхід у психології: сутність та використання до: 1) розуміння сутності психічного, його походження, призначення, можливостей прояву; 2) формування, розвитку, корекції психічного. Сутність системного підходу у психології. Рівні вивчення психічних явищ в аспекті системного підходу (вивчення людини в системі суспільних відносин; вивчення структури особистості, діяльності, спілкування; вивчення психічних процесів, психічних станів; вивчення фізіологічної основи психічної діяльності).

Тема 1.5. Методологічний паралелізм у психології

Об'єктивний і суб'єктивний методи. Номотетичний та ідіографічний підходи. Природничо-наукова і гуманітарна парадигми. Пояснювальна й описова психології. Q та R – методології. Гіпотетико-дедуктивний та емпірико-індуктивний методи. Методологічна тріангуляція. Холістичний підхід.

Тема 2.1. Історичні передумови і логіка розвитку психологічної науки

Психологія стародавнього світу. Психофізичний дуалізм. Експериментальна психологія і класичні школи (асоціативна психологія, структуралізм і гештальтизм, функціональна психологія, біхевіоризм, психологічний енергетизм, психологія діяльності) в боротьбі за цілісне вивчення психіки. Шляхи подолання розриву академічної (теоретичної) та емпіричної (практичної) психології: культурно-історичний, психотехнічний і моделюючий, у т. ч. системно-мислєдіяльнісний підходи.

Тема 2.4. Типи наукової раціональності в психології

Поняття «нормальної науки» та наукової революції за Т. Куном. Наукові постулати наукового пізнання за Г. Фоллмером. Класичний, некласичний та постнекласичний етапи розвитку психології: часові межі та загальна характеристика. Дисциплінарна онтологія класичної психології (за

О.Г. Асмоловим). Дисциплінарна онтологія неklasичної психології (за Д.О. Леонтьєвим). Постнеklasична раціональність у психології (за М.С. Гусельцевою). Методологічні ознаки постнеklasичної раціональності у психології: парадигмальна толерантність, надрефлексивність та соціальне конструювання. Тріада психологічних раціональностей у психології (В.О. Татенко). Періодизація психологічної науки за критерієм співвідношення об'єкта і суб'єкта наукового пізнання. Розвиток принципу суб'єктності в психології: від психології суб'єкта до психології буття людини.

Тема 2.5. Постнеklasична раціональність у сучасній психологічній науці

Історіогенез і методологічні засади постнеklasичної психологічної науки. Концептуальні підходи як передумови постнеklasичної психології: теорія нестационарного Всесвіту, синергетична теорія, теорія єдності біо- та ноосфер. Ознаки постнеklasичної науки за І. Пригожиным: цілісність складності, темпоральність. Предметне знання (категорії), постнеklasична методологія (способи організації), цінності суб'єкта пізнання (світоглядні орієнтації). Соціальний конструктивізм. Концепція конструювання реальності у сучасному психологічному дискурсі. Методологічні принципи постнеklasичної психології. Принцип полідетермінації (соціальної детермінації та самодетермінації). Антиципація як принцип психічної організації. Принцип системної будови предмету дослідження (рівневої, ієрархічної організації психічного, врахування інших рівнів: фізіологічного, логічного, соціального; системного розгляду природних і соціальних і особистісних чинників). Принцип розвитку (єдність онто-, соціо- та актогенезу). Принцип діяльнісного опосередкування (посередники, медіатори). Психіка як суб'єктивне відображення об'єктивного світу. Принцип особистісного підходу (в інтеріоризації-екстеріоризації, композиції-декомпозиції досвіду).

Тема 2.6. Методологічні «повороти» в сучасній психології

Поняття «повороту» в сучасних гуманітарних дослідженнях. Методологічні «повороти» в другій половині ХХ – початку ХХІ ст. Антропологічний, онтологічний, герменевтичний, лінгвістичний, іконічний, прагматичний, теологічний, перформативний, медіальний, наративний, просторовий та інші повороти та їх вплив на розвиток психологічної науки.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал кредитного модуля «Теоретичні і методологічні проблеми психології», аспіранти виконують індивідуальне семестрове завдання шляхом підготовки реферату. Метою написання реферату є підтвердження рівня опанування аспірантами основних положень з обраної тематики, демонстрація знання відповідної літератури, вміння аналізувати матеріал, робити узагальнення та самостійні висновки.

Робота над рефератом передбачає поглиблене вивчення обраної психологічної проблеми, сучасної наукової літератури, а також оволодіння навичками логічного аналізу та узагальнення матеріалу, його системного викладу. Тема реферату обирається аспірантом самостійно впродовж двох тижнів з початку семестру, виходячи із запропонованого переліку. Окрім запропонованих, аспіранти можуть самостійно обирати тему реферату, обов'язково погоджуючи її з викладачем. Орієнтовна тематика рефератів та вимоги до змісту та оформлення містяться у Додатку 1.

Аспіранти подають реферат на кафедру психології і педагогіки за два тижні до екзамену.

Відвідуваність і виконання завдань

Відвідування лекційних занять не оцінюється але є бажаним, оскільки навчальний матеріал викладається в доступній формі та є можливість обговорення дискусійних питань та уточнення незрозумілих моментів. Для здобувачів вищої освіти, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях просто необхідна. Однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь аспіранта на семінарських заняттях є обов'язковою. Рейтинг аспіранта значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях. Кожне пропущене семінарське заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг аспіранта з

дисципліни. У разі пропуску семінарського заняття обов'язково повинні бути вивчені теми, а також виконані всі завдання. Контроль знань (розуміння) аспірантом пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки. Аспірант, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Аспірант на семінарському занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлювати позицію, читаючи з аркуша паперу не варто.

Форми роботи

Лекції, семінарські заняття. Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі (силабусі) дисципліни. Вітаються питання від аспірантів до викладача під час лекції. Допускається і вітається діалог між аспірантами і викладачем на лекції. На практичних заняттях аспіранти фокусують свою увагу на аналізі історичних передумов й логіки розвитку психологічної науки, базових атрибутів теоретико-методологічного аналізу, пояснювальних принципів, основних методологічних підходів в психології, криз та шляхів їх подолання.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагіату https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologen_pro_plagiat.pdf, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>

Серед технологічних рішень у рамках протидії порушенням академічної доброчесності в рамках вивчення курсу «Теоретичні і методологічні проблеми психології» можна відзначити: перевірку підготовленого реферату на плагіат. Перевірка здійснюється в Системі виявлення збігів/ідентичності/схожості тексту від [компанії Юнічек](#). У разі виявлення академічного плагіату у роботах працівників та здобувачів вищої освіти Університету автори несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства, у тому числі, передбачених [Законом України про освіту](#).

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки аспірантів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, підготовка реферату](#).

Семестровий контроль: [екзамен](#).

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг аспіранта з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) підготовка доповіді та виступ на семінарському занятті, групове обговорення питань семінарського заняття;
- 2) написання реферату;

3) екзаменаційна контрольна робота.

Аспірант отримує найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь на проведених семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань.

Належна підготовка аспіранта до семінарського заняття займатиме в середньому 1-1,5 години.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання аспіранта визначені у положенні про РСО з дисципліни та представлені у Додатку 2.

Аспірант може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення аспіранта з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Об'єктивність екзаменаторів забезпечується застосуванням розроблених критеріїв оцінювання, проведенням екзаменів переважно у письмовій формі https://document.kpi.ua/files/2020_7-137.pdf.

У Положенні про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://document.kpi.ua/files/2020_7-137.pdf (сторінка 4) йдеться, що у випадку виникнення конфліктної ситуації здобувача з екзаменатором до проведення семестрового контролю, за обґрунтованою заявою здобувача (колективною заявою здобувачів), декан факультету створює комісію з проведенням запланованого заходу семестрового контролю.

Процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів регулюються Положенням про вирішення конфліктних ситуацій в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://document.kpi.ua/files/2020_7-170.pdf.

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг (Rc) не менше 50% від RC, тобто 20 балів.

Екзамен проводиться в письмовій формі. Час екзаменаційної контрольної роботи – 90 хвилин. Контрольне завдання містить 2 питання за тематичними розділами кредитного модулю. Орієнтовний перелік питань до екзаменаційної контрольної роботи міститься у Додатку 3.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації аспірантам

Вивчення курсу «Теоретичні і методологічні проблеми психології» передбачає засвоєння аспірантами системи психологічних знань, основних понять за темами, ознайомлення з навчально-методичними матеріалами. За кожною темою наводяться посилання на список основної та додаткової літератури, що не виключає можливості аспірантів самостійно по узгодженню з викладачем розширити цей список. Така робота із підбору релевантних наукових джерел може виявитись особливо корисною при підготовці аспіранта до екзамену.

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи аспірантів з навчальним контентом у міжсесійний період. Лекції проводяться з використанням мультимедійних презентацій. Проведення семінарських занять є практико-орієнтованим. Головними завданнями семінарських занять є розвиток у аспірантів умінь працювати з науковою на навчальною літературою з психології, готувати доповіді, формулювати та відстоювати власну позицію, брати активну участь у тематичній дискусії.

За відсутності індивідуальних завдань для організації самостійної роботи аспірантів із науково-навчальною літературою аспірантам пропонується: конспектування окремих тем, які виносяться на самоопрацювання написання тез та створення презентацій.

Позааудиторні заняття

Можлива участь аспірантів у неформальних гуртках, зокрема у відкритій групі PhD-інкубатор <https://www.facebook.com/groups/2735550373369832/>

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено професором, д. психол. н., професором кафедри психології і педагогіки Ложкіним Георгієм Володимировичем

Ухвалено кафедрою психології і педагогіки (протокол № ____ від ____)

Погоджено Методичною комісією факультету (протокол № ____ від ____)

Орієнтовна тематика для рефератів

1. Теорія як складова наукового пізнання.
2. Рівні методології: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, методико-технологічний.
3. Функції методології науки (В.В. Рибалка).
4. Рівні професійного.
5. Принцип відкритості категоріального апарату.
6. Категоріальний лад сучасної психології.
7. Поняття «нормальної науки» та наукової революції за Т. Куном.
8. Наукові постулати наукового пізнання за Г. Фоллмером.
9. Класичний, некласичний та постнекласичний етапи розвитку психології.
10. Дисциплінарна онтологія класичної психології (за О.Г. Асмоловим).
11. Дисциплінарна онтологія некласичної психології (за Д.О. Леонтьєвим).
12. Постнекласична раціональність у психології (за М.С. Гусельцевою).
13. Тріада психологічних раціональностей у психології (В.О. Татенко).
14. Періодизація психологічної науки за критерієм співвідношення об'єкта і суб'єкта наукового пізнання.
15. Розвиток принципу суб'єктності в психології.
16. Історіогенез і методологічні засади постнекласичної психологічної науки.
17. Ознаки постнекласичної науки за І. Пригожиним.
18. Концепція конструювання реальності у сучасному психологічному дискурсі.
19. Методологічні принципи постнекласичної психології.
20. Поняття «повороту» в сучасних гуманітарних дослідженнях.
21. Методологічні «повороти» другій половині XX – початку XXI ст.
22. Міждисциплінарний дискурс як одна із ознак сучасної постнекласичної науки.
23. Синергетика як міждисциплінарний науковий напрям.
24. Концепція конструювання реальності у сучасному психологічному дискурсі.
25. Проблема автентичності особистості в соціально-сконструйованому світі.
26. Фрактальний підхід у психологічній науці.
27. Крос-культурні дослідження в психології.
28. Визначення методологічного підходу у психології.
29. Співвідношення принципу та підходу у психології.
30. Основні методологічні підходи у психології.
31. Особистісний підхід у психології.
32. Віковий підхід як складова особистісного підходу.
33. Діяльнісний підхід у психології.
34. Сутність системного підходу у психології.
35. Типологія парадигм і моделі світоустрою, що їм відповідають.
36. Тенденція просування наукової психології від природничо-наукової орієнтації до гуманітарної.
37. Поняття кризи у розвитку психології як науки та її основні ознаки.
38. Культурно-історичні і внутрішньо-наукові (ідейно-концептуальні) детермінанти розвитку психології.
39. Визначення та класифікація принципів психології.
40. Психологія стародавнього світу.
41. Шляхи подолання розриву академічної (теоретичної) та емпіричної (практичної) психології.
42. Номотетичний та ідеографічний підходи.

Структура реферату

Стиль викладення матеріалу має бути науково-діловим.

Матеріал розподіляється рівномірно у відповідності до плану реферату:

- вступ (мають бути обґрунтовані актуальність та практичне значення обраної теми реферату, визначені мета та завдання роботи);
- основна частина (розкривається тема реферату шляхом висвітлення основних питань. При цьому необхідно зосередити увагу на аналізі поставлених питань в літературі з висновками щодо їх теоретичної та практичної значущості;
- висновки (необхідно сформулювати:
 - а) науково-теоретичні та практичні підсумки проведеного аналізу за проблематикою реферату;
 - б) теоретичні та практичні рекомендації, що випливають з проведеного аналізу. Вони мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу);
- список літератури (містить використані джерела та публікації).

Вимоги до написання реферату

Обсяг реферату має складати – 1 друкований аркуш (24 сторінки). До загального обсягу роботи не входять додатки, глосарій, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів підлягають суцільній нумерації. У тексті обов'язково повинні бути посилання на літературу та інші джерела, що використовувалися при підготовці реферату.

Текст реферативної роботи викладається державною мовою на стандартних аркушах формату А-4 (210 x 297).

Робота друкується шрифтом Times New Roman, 14 кеглем; вирівнювання – «За шириною»; міжрядковий інтервал «Полуторний» (1,5 Lines); абзацний відступ – п'ять знаків (1,25 см); верхнє і нижнє поле – 2 см., ліве – 3 см, праве – 1 см. Абзацний відступ має бути однаковим у всьому тексті і дорівнювати п'яти знакам (1,25 см).

Розділи та підрозділи мають містити заголовки, які належить точно відтворювати у змісті. Заголовки розділів, зазвичай, розміщують посередині рядка. Назви розділів друкують великими літерами без розділових знаків у кінці, без підкреслень. Заголовки розділів слід починати з належного відступу.

Нумерація сторінок має бути наскрізною. Порядковий номер сторінки позначають арабською цифрою і проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки чи рисок. Титульний аркуш включається до загальної нумерації сторінок письмової роботи, але номер сторінки на титульному аркуші, зазвичай, не проставляють. Розділи слід нумерувати також арабськими цифрами.

При використанні літературних джерел в тексті письмової роботи можуть бути два варіанти посилань на них. Перший – це посторінкові посилання (виноски): коли на сторінці цитується джерело, то внизу цієї сторінки під основним текстом наводиться бібліографічний опис літературного джерела і вказується сторінка. Другий – коли в разі посилання на літературне джерело у квадратних дужках вказується його порядковий номер у списку літератури та конкретна сторінка, наводиться цитата, точні цифри, дані.

Ілюстративний матеріал – малюнки, графіки, схеми тощо слід розміщувати безпосередньо після першого посилання на нього в тексті. Якщо графік, схема, таблиця не поміщається на сторінці, де є посилання, їх подають на наступній сторінці. На кожний ілюстративний матеріал мають бути посилання в тексті.

Максимальна кількість балів за реферат складає 20 балів.

Кожний реферат оцінюється, виходячи з аналізу сукупності таких критеріїв:

1. Актуальність теми.
2. План та зміст реферату має системно розкривати обрану тему.
3. Особистий внесок оцінюється із наявності власних аналітичних висновків.
4. Використані джерела, тобто наявність достатньої кількості сучасних нормативних і наукових джерел.

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Рейтинг аспірантів із дисципліни «Теоретичні і методологічні проблеми психології» складається з балів, що отримуються за:

- 1) підготовка доповіді та виступ на семінарському занятті, групове обговорення питань семінарського заняття;
- 2) виконання реферату (індивідуального завдання);
- 3) екзаменаційна контрольна робота.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Робота на семінарських заняттях (максимальна кількість балів на 1 семінарському занятті складає 10):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших аспірантів у процесі дискусії	8-10
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	5-7
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	1-4

2. Виконання індивідуального завдання (реферату) (максимальна кількість балів складає 20):

тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, є аналітичні висновки аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел	16-20
тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел але немає аналітичних висновків аспіранта	10-15
тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не достатньо розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел	5-9
тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано недостатня кількість нормативних та наукових джерел	1-4

3. Екзамен: екзаменаційна контрольна робота проводиться у письмовій формі протягом 90 хвилин. Максимальна кількість балів за екзаменаційну контрольну роботу складає 60. Екзаменаційний білет складається з двох теоретичних питань за тематичними розділами курсу. Ваговий бал кожного питання – 30.

повна, чітка, викладена в логічній послідовності відповідь на питання, що свідчить про глибоке розуміння суті питання, ознайомлення аспіранта не лише з матеріалом лекцій, але й з підручником та додатковою літературою; висловлення аспірантом власної позиції щодо дискусійних проблем, якщо такі порушуються у питанні	25-30
--	-------

відповідь на всі поставлені питання, але не зовсім повна або недостатньо чітка, що свідчить про правильне розуміння суті питання, ознайомлення аспіранта з матеріалом лекцій та підручника; певні неточності у відповіді	19-24
достатньо поверхова відповідь на всі поставлені питання; суттєві помилки у відповіді; відсутність відповіді на одне питання при правильній, в цілому, відповіді на інші	10-18
правильна відповідь лише на одне питання при відсутності відповідей на інші або при неправильних відповідях на них	5-9
неправильна відповідь на поставлені питання, що свідчить про незнання відповідного навчального матеріалу, але намагання висловити власне розуміння суті поставленого питання; відсутність відповіді	4-0

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RC = 20 + 20 = 40 \text{ балів}$$

Екзаменаційна складова шкали дорівнює 60 % від R, а саме:

$$RE = 60 \text{ бали.}$$

Таким чином, рейтингова шкала з дисципліни складає:

$$R = RC + RE = 100 \text{ балів.}$$

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг (Rc) не менше 50 % від R, тобто 20 балів.

Для отримання аспірантом відповідних оцінок (ECTS та традиційних) його рейтингова оцінка (**RD**) переводиться згідно з таблицею:

RD	Оцінка ECTS	Оцінка традиційна
95 – 100	відмінно	Відмінно
85 – 94	дуже добре	Добре
75 – 84	добре	
65 – 74	задовільно	Задовільно
60 – 64	достатньо (задовольняє мінімальні критерії)	
RD < 60	незадовільно	Незадовільно

Орієнтовний перелік питань до екзаменаційної контрольної роботи

1. Визначити сутність наукового пізнання.
2. Розкрити зміст понять «пізнання» і «практика».
3. Охарактеризувати суб'єкт та об'єкт пізнання.
4. Виокремити рівні пізнання: емпіричне і теоретичне.
5. Визначити теорію як складову наукового пізнання.
6. Надати визначення теорії науки.
7. Охарактеризувати теорію як узагальнення фактів.
8. Визначити функції теорії
9. Виокремити елементи теорії.
10. Виокремити та охарактеризувати рівні методології: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, методико-технологічний.
11. Розкрити функції методології науки (В.В. Рибалка).
12. Проаналізувати рівні професійного методологування
13. Охарактеризувати принцип відкритості категоріального апарату.
14. Визначити категоріальний лад сучасної психології за Б.Ф. Ломовим.
15. Виокремити основні категорії сучасної психології за М.Г. Ярошевським.
16. Навести характеристику категоріального ладу сучасної психології за В.А. Роменцем.
17. Охарактеризувати системи психології за Н. Смітом як втілення провідного локусу причинності.
18. Проаналізувати єдину теорію психічних процесів Л.М. Веккера.
19. Визначити інтегральні характеристики психіки – мовлення і свідомість.
20. Охарактеризувати форми психічного життя за О.Б. Старовойтенко.
21. Розкрити поняття «нормальної науки» та наукової революції за Т. Куном.
22. Охарактеризувати наукові постулати наукового пізнання за Г. Фоллмером.
23. Визначити класичний, некласичний та постнекласичний етапи розвитку психології: часові межі та загальна характеристика.
24. Проаналізувати дисциплінарну онтологію класичної психології (за О.Г. Асмоловим).
25. Охарактеризувати дисциплінарну онтологію некласичної психології (за Д.О. Леонтьєвим).
26. Розкрити поняття постнекласичної раціональності у психології (за М.С. Гусельцевою).
27. Виокремити методологічні ознаки постнекласичної раціональності у психології: парадигмальна толерантність, надрефлексивність та соціальне конструювання.
28. Охарактеризувати тріаду психологічних раціональностей у психології (В.О. Татенко).
29. Навести періодизацію психологічної науки за критерієм співвідношення об'єкта і суб'єкта наукового пізнання.
30. Проаналізувати розвиток принципу суб'єктності в психології: від психології суб'єкта до психології буття людини.
31. Проаналізувати процес історіогенези і методологічні засади постнекласичної психологічної науки.
32. Охарактеризувати концептуальні підходи як передумови постнекласичної психології: теорія нестаціонарного Всесвіту, синергетична теорія, теорія єдності біо- та ноосфер.
33. Виокремити ознаки постнекласичної науки за І. Пригожиным: цілісність, складність, темпоральність.
34. Визначити поняття: предметне знання (категорії), постнекласична методологія (способи організації), цінності суб'єкта пізнання (світоглядні орієнтації).
35. Розкрити концепцію соціального конструктивізму.
36. Розкрити концепцію конструювання реальності у сучасному психологічному дискурсі.
37. Визначити методологічні принципи постнекласичної психології.
38. Охарактеризувати поняття «повороту» в сучасних гуманітарних дослідженнях.
39. Проаналізувати методологічні «повороти» другій половини XX – початку XXI ст.
40. Розкрити поняття антропологічного, онтологічного, герменевтичного поворотів.
41. Визначити значення просторовий іконічного, прагматичного поворотів у психології.
42. Розкрити значення теологічного, перформативного, медіального поворотів у психології.

43. Проаналізувати зміст лінгвістичного та наративного поворотів та їхній вплив на розвиток психологічної науки.
44. Розкрити сутність понять: міждисциплінарність, мультидисциплінарність, кросдисциплінарність, трансдисциплінарність.
45. Проаналізувати міждисциплінарний дискурс як одну з ознак сучасної постнекласичної науки.
46. Охарактеризувати синергетику як міждисциплінарний науковий напрям.
47. Визначити основні наукові принципи психологічної герменевтики.
48. Розкрити концепцію конструювання реальності у сучасному психологічному дискурсі.
49. Охарактеризувати наративну психологію як напрям сучасної психології.
50. Розкрити сутність і зміст самопроектування особистості.
51. Охарактеризувати фрактальний підхід у психологічній науці.
52. Навести приклади крос-культурних досліджень у психології.
53. Розкрити сутність методологічного підходу у психології.
54. Проаналізувати співвідношення принципу та підходу у психології.
55. Охарактеризувати основні методологічні підходи у психології.
56. Розкрити сутність особистісного підходу в психології.
57. Визначити складові особистісного підходу як методологічного інструменту.
58. Проаналізувати основні тенденції представленості особистісного підходу.
59. Охарактеризувати індивідуальний підхід як складову особистісного підходу.
60. Визначити віковий підхід як складову особистісного підходу.
61. Охарактеризувати діяльнісний підхід у психології.
62. Розкрити сутність системного підходу у психології.
63. Визначити поняття наукової парадигми.
64. Навести типологію парадигм і моделі світоустрою, що їм відповідають.
65. Охарактеризувати природничо-наукову і соціально-культурну парадигми (В.А. Барабанщиков).
66. Визначити позитивістську і гуманістичну парадигми (А.В. Юркевич).
67. Проаналізувати зміст і сутність природничо-наукової і герменевтичної парадигм (Л. Гарай, М. Кечке).
68. Охарактеризувати природничо-наукову і гуманітарну парадигми (О.І. Єфремова).
69. Проаналізувати тенденцію просування наукової психології від природничо-наукової орієнтації до гуманітарної.
70. Визначити поняття кризи у розвитку психології як науки та її основні ознаки.
71. Проаналізувати культурно-історичні і внутрішньо-наукові (ідейно-концептуальні) детермінанти розвитку психології.
72. Охарактеризувати основні принципи культурної психології.
73. Визначити основні ідеї аксіологічної психології.
74. Проаналізувати поняття антропологічної психології.
75. Охарактеризувати основні принципи раціогуманістичної психології.
76. Визначити основні ідеї органічної психології як відповіді на розв'язання кризової ситуації в методології психологічної науки.
77. Визначити та класифікувати принципи психології
78. Охарактеризувати психологію стародавнього світу.
79. Проаналізувати шляхи подолання розриву академічної (теоретичної) та емпіричної (практичної) психології.
80. Визначити об'єктивний і суб'єктивний методи психології.
81. Охарактеризувати номотетичний та ідеографічний підходи